

Til behandling forelå forslag fra styret om heving av medlemskontingenten til kr. 40,— pr. år for årsbetalende medlemmer eller kr. 400,— for livsvarig medlemskap.

Etter forslag fra Arne Grønning m.fl. vedtok representantskapet enstemmig følgende:

Kontingenten fastsettes til kr. 50,— pr. år for årsbetalende medlemmer og kr. 500,— for livsvarig personlig medlemskap. Offentlige institusjoner, selskaper og andre organisasjoner kan ikke tegne livsvarig medlemskap.

Sak 7. PLAN FOR VIRKSOMHETEN OG DRIFTSBUDSJETT FOR 1980

Direktøren redegjorde for det fremlagte forslag til plan for virksomheten og driftsbudsjettet for 1980.

Programmet for virksomheten og driftsbudsjettet ble deretter enstemmig godkjent.

I forbindelse med representantskapsmøtet ble det holdt en omvisning på Hellerud gård og gitt en orientering ved direktør Kristian Kaus.

Representantene fikk bl.a. se gårdsbruket, skolebruket og den nye «frølåven», som er under bygging.

Einar Wold.

Landbrukspolitiske målsettinger for jorddyrking

Utdrag av foredrag av statsråd Oskar Øksnes.

Dagene 17. og 18. april 1980 avsluttet NLVF's styringsutvalg «Nydyrking/grunnforbedring» sitt arbeid gjennom 10 år med et informasjonsmøte på Hellerud kurscenter, der det deltok over 100 veiledere og forskere. Til informasjonsmøtet sendte Landbruksdepartementets opplysningstjeneste (LOT) ut et fortrykk av foredragene, som omfattet bakkeplanering, grøfting, nydyrking og steinfjerning og djuparbeiding av lagdelt jord.

Ved avslutningen av møtet holdt statsråd Oskar Øksnes foredrag om landbrukspolitiske målsettinger for jorddyrking i vårt land. Dette foredraget var ikke tatt med i fortrykket. Vi har derfor tillatt oss å lage et sammendrag av spesielle deler av statsrådets foredrag, med særlig vekt på hans syn på landbruksmyndighetenes virkemidler i arbeidet med å styre utviklingen i ønskelig retning. Foredraget i sin helhet er utsendt til deltakerne ved møtet.

Målene for den gjeldende landbrukspolitikken er å øke landets jordbruksareal fra 9 til 10 mill. dekar og det fulldyrkede arealet fra 7,9 til 9 mill. dekar

i perioden 1974 til 1990. Det tas sikte på at minst $\frac{3}{4}$ av netto arealøkning skal foregå i næringssvake strøk, at kornarealet økes fra 3 mill. dekar i 1975 til 3,6 mill. dekar i 1990, og at en betydelig del av denne økningen brukes til matkorn, slik at en i normalår kommer opp i 125.000 tonn matkorn (fra 300.000—400.000 dekar).

Fra 1973 har en klart å nå målet om nydyrking av 80.000 dekar i året, og fra 1971 er arealet av omdisponert jord gått ned fra 16.000 til 8.000 dekar i året. I tillegg kan dyrket og høstet areal økes ved at nedlagte bruk tas i drift igjen. Disse tendensene har hittil vært sparsomt belyst, men er gjort til et viktig avsnitt i jordbrukstillingen for 1979.

Dette at betydelige arealer er gått ut av produksjon og blitt liggende ubrukt i enkelte områder, er et problem som også er berørt i St.meld.nr.14 Om landbrukspolitikken, og er der omtalt slik:

«En del av disse arealene egner seg dårlig for moderne jordbruksdrift, mens andre arealer bør kunne settes inn i

produksjon igjen. Departementet mener derfor at det bør settes inn virkemidler slik at jorda blir tatt i bruk, og for å hindre at nye drivverdige arealer blir liggende ubrukt.»

Et slikt virkemiddel er jordlovens vanhevsbestemmelse. Når 1979-års oppgaver for jordbrukstillingen viser at landets fulldyrkede areal er 8.322.000 dekar, kan dette tyde på at tidligere såkalt vanhevdet jord er endret eller «tatt i bruk». Det gis forøvrig tilskudd til opparbeiding av tidligere dyrket jord i Nord-Norge.

RIKTIG DYRKINGSTENDENS

Når regjeringen har tatt sikte på at 3/4 av nydyrkingen fram til 1990 skal foregå i de næringssvake distriktene, er det fordi en finner det nødvendig med en stimulans om en skal makte å snu utviklingen i mange av våre utkantgrender. Gardene i slike bygder er ofte for små til å fø sin mann — og fø ham vel —. Sammenslåing av bruk her ville tømme grendene og sette både skole og dagligvarebutikk i fare. Forgubning, nedlegging av bruk og fraflytting har ofte vært framtrepende tendenser i slike områder, og det trengs kraftige virkemidler for å motvirke disse tendenser. Fundamentet har vi nå fått bl.a. ved Stortingets tilslutning til St. meld. nr. 14 (1976/77) «Om landbrukspolitikken» og jordbruksavtalene 1976—78 og 1978—80.

Hvis man ser på hvor langt det hittil har lyktes å nå målene, så viser statistikken denne utviklingen for fordelingen av nydyrkingen.

	Korn- dyrkings- områder	Fór- dyrkings- områder
1975	66,5 %	33,5 %
1976	67,0 %	33,0 %
1977	63,5 %	36,5 %
1978	56,0 %	44,0 %

Jorddyrkingsstatistikken viser for øvrig følgende tendens:

- Økende interesse for nydyrking i fordyrkingsområdene.
- At hovedtyngden av dyrkingen skjer på bruk under 150 dekar, idet 75 % av hele nydyrkingsarealet er på slike bruk.
- At det er økende dyrking på finansieringsbruk under 150 dekar, (bruk med 100 % tilskudd).

BETYDELIGE RESSURSER I FJELLET

I ernæringsmeldingen er våre ressurser av dyrkbar, men fortsatt udyrket jord anslått til 6—8 mill. dekar, eller omlag like mye som det vi alt har under pløgen. Størparten av reservene er forøvrig å finne i forproduksjonsområder, og bare 1/4 av dyrkbart areal er i korn-distriktene.

En stor del av jordreservene ligger i fjellområdene, og vi vet lite om hvor stor del av nydyrkingen som foregår der. Fra 1980 er statistikken imidlertid lagt om slik at vi får med høydeangivelser, jordart og vegetasjonstype på dyrkingsplanen. Da vil vi fra kvartal til annet kunne følge nydyrkingen i f.eks. høydesoner, og jordart (myr) m.v.

Alle forhold viser imidlertid at vi ikke kan ødsle med den ikke-fornybare ressursen dyrkingsjord. Det blir også stadig klarere at nettopp fjellområdene rommer en betydelig del av vår reserve av dyrkingsjord. Personlig er jeg tilbøyelig til å mene at *beitet* er den viktigste landbruksressurs i fjellheimen.

VIKTIGE STYRINGSMIDLER

Landbruksmyndighetene kan, så langt de rår grunnen, bruke to typer virkemidler for å styre utviklingen mot målene for nydyrkingen, nemlig a) Innsats gjennom tjenestegrenene og b) Ved økonomiske virkemidler.

Rådgivingstjenesten er her en meget viktig faktor. Den er desentralisert med herredsagronomen som en nøkkelperson ved utarbeiding av teknisk-økonomiske planer. Det er her likegyldig om en dyr-

kingsplan ses på som en teknisk plan, som et stykke rådgiving eller som tilskuddsforvaltning. Det som teller er om planen er god, nøktern, kommer i tide og blir gjennomført.

Jordskifteverket er selvsagt også et landbrukspolitisk virkemiddel, og arbeider fra 1980 med grunnlag i en ny jordskiftelov. Den gir adgang til å foreta såkalt rettsutgreiing ved å fastlegge eiendomsrett og bruksrett f.eks. i fjellet. Jeg tror at når dette er fastlagt, vil rettighetshaverne hver for seg, eller i frivillig avtalt fellesskap, kunne finne fram til rasjonelt bruk.

Lykkes ikke dette, kan jordskifteverket gjennomføre bruksrettsordning eller bruksrettsavløsning. Men forholdene kan også ligge slik til rette at rettsutgreiingen må følges av et fullstendig jordskifte for å utløse de bundne kreftene.

I tillegg har jordskifteretten nå adgang til å sette i verk tiltak som er nevnt i jordlovens kap. X (og vassdragslovens § 31). Det gir en rettighetshaver adgang til å kreve f.eks. å få veg eller kanalsaken fram til fellesbeitet/jorddyrkingslaget løst ved jordskifte. Da blir domslignende avgjørelser tatt av en domstol med erfaring og innsikt i nettopp dette, og det burde gi resultater.

Forsøk og forskning er også et viktig ledd i kjeden av virkemidler for å øke arealproduktiviteten, kvaliteten og effektiviteten av de innsatte produksjonsfaktorene.

ØKONOMISKE STYRINGSMIDLER

Av de økonomiske virkemidlene er det særlig grunn til å trekke fram disse:

Støtten til nydyrkingen er bedre enn i noe annet vestlig land og beløper seg til ca. 130 mill. kr. årlig. Tilskuddet pr. dekar er for tiden maksimalt 2.400 kr. Tilskuddsprosenten varierer fra 0 for bruk over 500 dekar til 100 % på bruk under 150 dekar når det samtidig bygges driftsbygning. Den samme prosen-

ten gis også til fellesbeitelag og fórdyrkingslag, og i de siste årene har vi i gjennomsnitt godkjent vedtektene til 34 slike lag, eller snau 10.000 dekar pr. år. Samtidig har vi gitt sluttutbetaling til 17 lag, og foruten nydyrkingen — som for mestedelen skjer i fjellet ved slik lagsdyrking — støttes bygging av sommerfjøs på fellesbeitene med 40 % av kostnaden, avgrenset til kr. 10.000 pr. bås plass.

Forhøyd investeringstilskudd gis til tiltak som i første rekke øker arealproduktiviteten. Av slike tiltak, som ligger nær opp til nydyrking, er planering, grøfting og lukkingarbeider der flere eiendommer støter sammen. Videre gis det ekstra tilskudd til vanningsanlegg og til jordbruksveier som kommer flere bruk til gode. Også anlegg og drift av fellesbeiter, fellessetre og fórdyrkingslag er i de fleste tilfellene med på å bedre ressursutnyttningen i landbruket. Slike fellestiltak vil dessuten kunne bidra til at ferie- og fritidsspørsmålene blir løst tilfredsstillende. Departementet stimulerer derfor samarbeidsprosjekter av denne typen, både ved anlegg og den løpende drift.

Virkemidler som influerer på størrelsen av det totale jordbruksarealet i landet og på bruken av det, er av de viktigste virkemidlene i produksjonsstyringen i næringen. Den økte innenlandske jordbruksproduksjonen som vi tar sikte på sammen med en forsvarlig utvikling i kostholdet, vil også bedre landets forsyningsssituasjon. Selvforsyningsgraden var forøvrig 33 % i 1973, den er 38 % i dag og målet er 44 % innen 1990. Og målene for nydyrkingen er i rute. «Jeg føler meg overbevist om at dersom mulighetene for å drive en fremtidsrettet landbrukspolitikk fortsetter så skal vi nå de målene vi har satt oss i 1990», uttalte statsråden til slutt i sitt foredrag.

Per Skaaraas.